

# Város a városban

Alvónegyed 136 hektáron

Kontyfa utca, Száraznád park

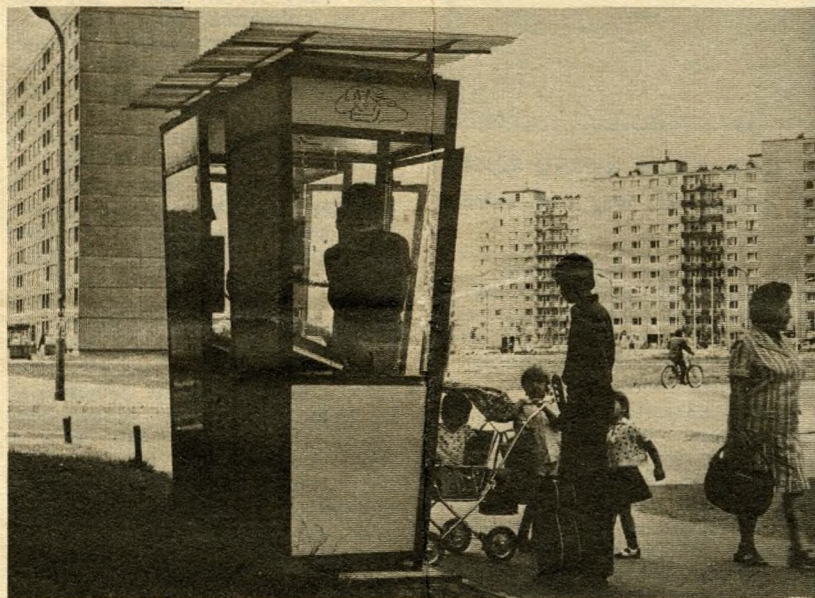
Akár a IV. kerület, vagyis Újpest felől Rákospalotán keresztül, akár Zuglóból, a szintén XV. kerülethez tartozó Pestújhelyen át haladunk Újpalota felé, mennél közelebb érünk hozzá, annál inkább földszintes házak szegélyezik az utat. Pestújhely valóságos kertváros, ápoltt virágoskertek veszik körül a szép kis családi házakat. Aztán egyszerre csak hazai viszonylatban már felhőkarcolónak mondható magas házak szürke tömege tűnik fel, a csaknem teljesen kiépült és máris sűrűn lakott Újpalota. Lakótelep? Városrész? Inkább város a városban, vagy még szabatosabban, a főváros határán belül — alvónyváros, ahonnan munkába indulnak és munka után hazatérnek az emberek. Sok kilométerre van Budapest központjától és többi széleitől, ahol az újpalotaiak munkahelye van. Ingázók tehát, akik oda-vissza naponta, többszöri átszállással órákat töltenek buszon, villamoson, metrón és a kis földalattin. Mégsem külváros ez, mert a város végén is a legkorszerűbb, kényelmes lakásokban élnek, nagyvárosi emberek.

## Három éve kezdődött

A népvándorlás 1971 tavaszán indult meg Újpalota felé. Akkor, áprilisban lett készen két tízezeres óriás szövetkezeti lakóház 570 lakással. Annak az évnek az őszén, szeptember táján már 1500 lakásba költöztek be a honfoglalók és azóta nagy gyorsasággal épülnek egyre az új házak, évente ezrek meg ezrek tolnak az új városrész felé. Múlt év utolsó napjáig 10 300 lakás épült meg a tervezett 12 000-ból. Azóta is adtak át újabb épületeket, jövő év végéig elkészül valamennyi lakóház. Itt nincs elmaradás, a 43. számú Építőipari Vállalat betartja, sőt néha előbbre is hozza a határidőt.

Az újpalotaiak lakótelepükről gyakran beszélnek szuperlatívuszokban, mégsem túlozva. Mert kétségtelen, hogy Budapest valamennyi új lakótelepe közül az övék épül leggyorsabban és az is tény, hogy ha elkészül, a legnagyobb lesz Budapesten, majd csak Új-Obuda szárnyalja túl, ha az ottani építkezések évek múlva befejeződnek.

Jelenleg körülbelül 40—45 000 ember vallhatja magát újpalotainak. Statisztikusai pontossággal azonban nehéz ott megállapítani a lélekszámot, ahol jóformán minden hónapban, néha ezerrel is növekszik a lakosság, minthogy folytonosan újabb lakások beköltözhetnek. Az pedig, hogy jövő esztendő végére, az építkezések be-



KEVÉS A TELEFON AZ ÚJPALOTAI LAKÁSOKBAN  
Buszon, villamoson, metrón, kis földalattin

fejezte után hány ember lakóhelye lesz ez a városrész, még kevésbé mondható meg előre, hiszen nem tudni, hány tagból álló családoknak utalják ki még az ezután megépülő lakásokat.

Ezen a 136 hektárnyi területen sovány szántóföld és kisebb gyümölcsösök voltak. Sok kis parcella volt magánkézben és nagyobbára parlagon, még a gyümölcsösök is többnyire gondozatlanok voltak. Állt vagy dűledzett azonban ott 163 kis ház, azokat nemcsak kisajátítani, de lakói elhelyezéséről is gondoskodni kellett, mielőtt felvonultak az építők.

## Hét ABC-áruház

Most pedig aszfaltozott úttest, meg járda borítja a homokos talajt. Elég sok háromemeletes ház áll a telepen, ezeknek földszintjén is lakások vannak, amint a sokkal több tízeemeletes ház alsó szintjén is. A magasházak hosszúak is, mindegyikbe több bejárat vezet több lépcsőházba. Tizenegy kapuja van a legnagyobbknak.

A házak szürke homlokzatát beemélyedő vagy kiugró erkélyek teszik változatosabbá, nem egynek erkélymellvédje színes üveg. A házak belső beosztása még változatosabb. Néhány háromszobás lakás mellett egy- vagy kétszobás természetesen jóval több található a telepen, s ezek nagy részét egy-két felszobával is megtoldották. Azt, hogy mindegyik teljesen komfortos, s beépített bútorokkal rendelkezik, mondani sem kell. A legnagyobb kényelmet azonban mégis a távfűtés jelenti azoknak, akik telente a tűzrevalót úgy cipelték fel régi lakásukba. És a legtöbben ilyenek, mert a főváros

más kerületéből az új lakótelepek helyén állott, lebontott, ósdi lakásokból kerültek ide.

Természetesen az első időkben, ahogy a többi új lakótelepen, akadt itt is kényelmetlenség elég. Igaz, hogy a lakóházakkal szinte egy időben nyílt néhány üzlet, csakhogy kevés. De azután egymás után épültek az ABC-áruházak, ma már öt van belőlük, további kettő pedig épül. Zöldség és gyümölcsáruda is van több, egy még a kezdeti időkre emlékeztetve, csinos faépületben kínálja portékáját. Általában az élelmiszerboltok áruellátottsága

szolgáltatóipar különböző ágai részben még ebben, részben a jövő évben megfelelő helyiségekhez jutnak, amikor sorra elkészülnek a most épülő 14 szintes lakóépületek, amelyeknek földszintjén üzlethelyiségek lesznek. Az egyik házban már biztos, hogy étterem nyílik, az első és egyelőre az egyetlen egész Újpalotán. Italbolt nincs és a jelek szerint nem is lesz, a lakosság képviselői ugyanis kezdtől fogva ellenzik ilyen üzlet létesítését.

Természetesen az étterem megnyitásaig sokan szorulnak házon kívüli kosztolásra a helyben lakók vagy itt dolgozók közül. Igényeik nem végleges és nem is teljes kielégítésére a telep két eszpresszójában meleg ételt szolgáltat fel. Egyikben sem főzik, hanem csak melegítik a kerület más éttermi konyháján készült két-három egyszerű fogást, halászlét, pörköltet, tokányt vagy hasonlót. Olyan elkerülhetetlen átmeneti megoldás ez, amire más új lakótelepen nincs és nem is volt szükség, mert a közelben akadt vendéglő. Újpalotától azonban a legközelebbi még autóbuszon is csak negyedórás utazással érhető el és bár kétségkívül kell az étterem, ha a sürgősséget tekintjük, a lakótelepen mégiscsak előbbre való a lakások építése.

A lakások pedig valóban rövid idő alatt épülnek. A 43. számú Építőipari Vállalat saját házgyárából, a Dunakeszin működő 3-as számú kerületi ki az előre-gyártott épületelemek. A gyors építkezés ellenére az épületekkel szemben lényegesen kevesebb a kifogás, mint általában máshol. A szakipari munkákban ellenben annál több és sok kényelmetlenséget okozó hiba akad. Csupán példaképpen említsük meg, hogy különösen az első időkben készült házakban elég gyakran áztatta át a lakás falát a rosszul összeillesztett műanyagból készült szennyvízlevezető csatorna.

A lakások vízellátása sem tökéletes. Nem mindig elegendő a víznyomás ahhoz, hogy feljusson a magasházak felső emeleteire. A vízpanaszok viszont néhány hónapon belül megszűnnek, amint megépül a telep egyetlen csúszós zsaluzással készülő legmagasabb, 22 emeletes toronyháza, amelynek 18 emeletén lakások lesznek, a tizenkilencediken pedig két műtremlakás fogja közre a még magasabbra szökő víztornyot.

Sok a panasz a liftre. Sok a hiba. Egy-egy házban valamennyi egyszerre ritkán működik. Márpedig a legfelső emeleten is laknak idős emberek, de 8—10 emeletet naponta néhányszor megmászni a fiatalnak is terhes. Körzeti orvosok is panaszkodnak a liftekre, hiszen a fekvőbeteg, akárhányadik emeleten is lakjon, fel kell keresniük. Hangoztatják, hogy egészségük veszélyeztetésével jár feladatuk teljesítése.

Újpalotára a főváros mind a 22 kerületéből jöttek lakók, még a XV. kerületből, Pestújhelyről is, ahol a Frankovics Mihály utcában 1737 hektár területen, Újpalota nyulványaként, de más beruházási program keretén belül, lakótelep épül, mégpedig rohamosan. Mindenesetre 267 régi lakást meg kellett szüntetni, hogy a Frankovics telepen még az idén 1610, jövő év végéig pedig további 702 modern lakás megépülhessen.

Újpalota lakosságának összetétele is változatos, nincs talán egyetlen foglalkozás, amely ne lenne képviselve köztük, 75—80 százalékuk azonban fizikai dolgozó. Bármely társadalmi réteghez is tartozzanak viszont, általában elégedettek új lakóhelyükkel, még

elég jó, nem hiányzik több árucikk, mint a Budapest távoli, belső részeiben levő élelmiszerboltokból. Amióta pedig idén márciusban megnyílt az újpalotai vásárcsarnok, az élelmiszerbeszerzési lehetőséget most már kifejezetten jónak mondják. A húst sem kell máshonnan hazavinni. A kenyér minősége ellen viszonylag gyakori a panasz, de bizakodnak benne, hogy már nem sokáig, mert a telep határán épül, rövidesen megkezd a termelést a kenyérgyár, amely persze nemcsak Újpalotát, de a környékét is ellátja friss kenyérral, péksüteménnyel.

Csakhogy nem pusztán kenyérral él az embernek fia. Sokféle szakosított iparcikkbolt még nincsen. Például hiányzik a háztartási bolt, ami pedig a ruházati cikkek beszerzését illeti, szintén faépületben, egyelőre ideiglenes jelleggel és nem éppen bőséges választékkal az ÁFESZ igyekszik úgy-ahogy megoldani.

## Pörkölt a presszóban

All már azonban két szolgáltató-épület. Mindegyikben van Patyolat (egy mosodát fenntartó ktsz-nak is van a telepen felvevőhelye) és férfi meg női fodrász. Másik két szolgáltatóház is lesz, az egyik már épül, úgyhogy ezen a téren is rövidesen javul a helyzet. Mindenesetre a javítószolgáltatás gondját csökkenti a KIOSZ rákospalotai szervezetének két felvevőhelye. Vállal a XV. kerületi kisiparosok irodája bútorjavítást, falfűrészt, gépjávitást, harisnya-szemfelszedést és még sok mindent. Emiatt sem kell az embereknek messze menniük.

Mind a kereskedelem, mind a

a távoli munkahelyre utazgatásra is csak elvétve panaszok. (A **Értékelés** Kutatóintézetben Csillebércen dolgozó kétgyermekes családapa, volt józsefvárosi lakostól hallottuk: „A szűk mellékutca után itt széles utcában, jó levegőn élünk és ez mindent megér.”)

Akik az első években költöztek Újpalotára, még mindig emlegetik az akkori rossz közlekedést, de csak összehasonlításképpen a mostani jóval. A 73-as busz negyedóra alatt eljutni a Bosnyák térre, ahonnan több autóbuszjárat indul a főváros különböző részei felé. A 173-as expressz járat csúcsforgalmi időben a lakótelep és a Keleti pályaudvar között megállás nélkül röpíti az utasokat. A 96-os busz (van 196-os is) a régi Rákospalotával és Újpesttel, ahová sokan járnak munkába, köti össze a lakótelepet. A 31 Y jelzésű busz pedig Rákosszentmihályra. Szó van róla, hogy talán már ebben az évben Újpest felé még egy buszjárat indul, valamint még egy a Bosnyák téren, az Őrs vezér téren át Kőbányára, ahová szintén sokan járnak dolgozni. A 69-es villamos napközben a földalattihoz viszi az utasokat, éjjel pedig, amikor szünetel az autóbuszforgalom, a Keleti pályaudvarig közlekedik. És az egyelőre egyetlen taxiállomáson mindig akad kocsis.

## Kétezer autó

A házak előtt nagy előrelátással megépített széles parkolóhelyek zsúfoltak. Legalább kétezerre tehető az autótulajdonosok száma, akik már mozgékonyabbak, nyilván lakótársaiknál többször mennek esténként a városba moziba, színházba. Az autótalanoknak helyben semmiféle szórakozási lehetőség sem kínálkozik. Még otthonában sem élvezheti mindenki a televíziót, mert sok a hibásan beépített antenna. Ennek ellenére 6467 tv-előfizetőt tartottak nyilván már a tavasszal, rádió pedig 5620 lakásban volt.

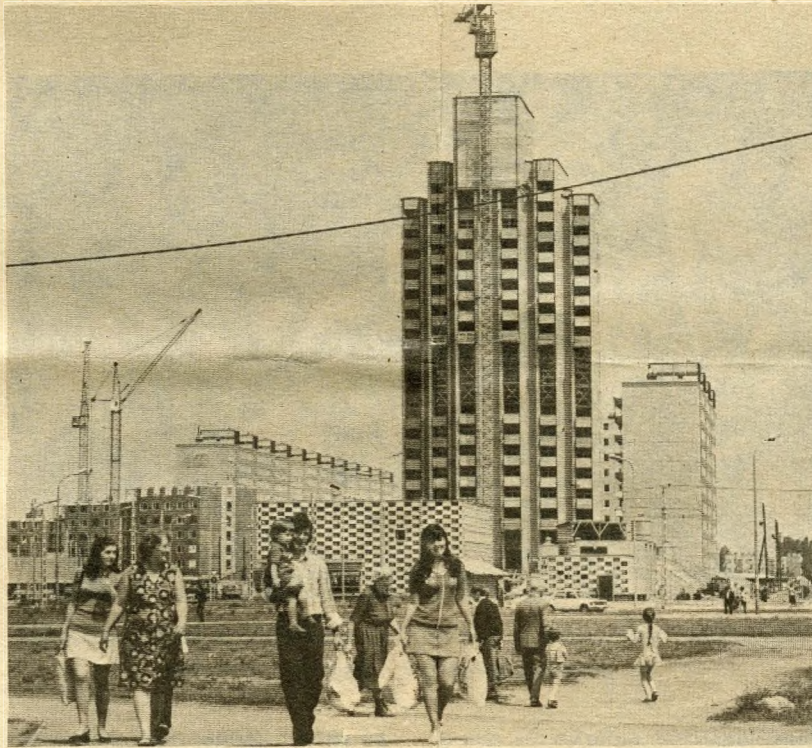
A lakók betűszómját jelzi, hogy 9498 újság jár Újpalotára előfizetőknél és emellett a hírlapárúsító pavilon havi forgalma megközelíti a 180 000 forintot. Természetesen könyvre is áhítoznak, kölcsönkönyvtárt sürgetnek és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kilátásba is helyezte, hogy mozgókönyvtárát rövidesen rendszeresen elküldi hozzájuk, amíg az újpalotai könyvtár meg nem épül. Azt sem nélkülözik sokáig. A lakótelep közepén jókora üres térség terül el, ez lesz Újpalota „városközpontja”, vagy ahogy erre felé hangoztatják, a szíve. Ide különböző üzleteken kívül kulturális létesítmények kerülnek. Klub és előadóteremmel bőven ellátott művelődési házról van szó, meg könyvtárról és mozirol. Számos tanulmányterv elkészült már, döntés azonban még nincsen arról, hogy egyetlen épületből vagy többből fog állni ez a kulturális központ. Ha ez utóbbi megoldást választják, annak az lenne az előnye, hogy amint egy-egy épület, elkészül, nyomban meg is nyílna benne az oda tervezett intézmény. Meglehető, a központ építésébe már jövőre belefognak, de egyelőre az a valószínű, hogy csak a következő öt éves tervben.

Arra is büszke Újpalota, hogy más lakótelepekkel ellentétben, amint első házai benépesültek, azokban nyomban megalakult a lakóbizottság és ily módon korán elkezdődött a helyi közélet. A közügyek iránti fogékonyságot pedig erősen megnövelte, hogy hamarosan sorra alakultak meg a helyi pártalapszervek is.

Elég gyakoriak és mindig erősen látogatottak most is a lakógyűlések, amelyeken a felszólalók orvoslást kérnek panaszukra. Például, hogy kevés a telefon. A már megépült alközpontokhoz csak 800 állomás csatlakozhat, épül ugyan még két hasonló, de az sem elégíti ki az igényeket. Másik, sűrűn hangoztatott kívánság: jelöljék ki a gyalogátkelőhelyeket, állítsanak fel villanyrendőrt, fessenek az aszfaltra zebrákat. Állandóan növekszik a forgalom, szükség van erre. Az az érv pedig nem nyugtatja meg a lakosokat, hogy amíg a buszmegálló

lakás új bútorokkal való berendezéséhez felvett kölcsön törlesztését fizetni kell.

A lakosság kor szerinti tagozódásának megvilágítására álljon itt két áprilisi számadat, amely azóta természetesen megváltozott. Akkor 4107 nyugdíjas élt Újpalotán és a 14 éven aluli gyermekek száma 7620 volt. Ahol ennyi a gyermek, ott természetesen szükség van bölcsődére, óvodára, iskolára. Van is, csak éppen nem elég. A jelenleg működő három, egyenként száz apróság elhelyezésére épült bölcsődében 438 gyermeket látnak el reggeltől estig.



SZOKATLAN KÉP: VIZTORONY A HÁZTETŐN

75–80 százalékuk fizikai dolgozó

helyét véglegesen nem állapítják meg, az átkelőhelyeket sem jelölhetik ki.

Most már lassan elcsendesül, de különösen sokszor hangozott el az Óbudáról áttelepítettek, főleg az idősebbek panasza. Hangoztatták, hogy nem ellenségei a haladásnak, belátják, szükség van új lakótelepekre, de ha Óbudán is épült ilyen, miért nem költöztették őket az ottani új házakba. Meg is szüntették azóta Óbudáról az Újpalotára költözést, annál is inkább, mert sok idős ember sehogysem tudott új lakóhelyén gyökeret eresztetni, valósággal belebetegedett a nosztalgiába. Az orvosok szerint egyfajta lakótelepi betegség ütötte fel közöttük a fejét, nem tudtak erre gyógyszerrel rendelni, vigasztaló szavakkal igyekeztek enyhíteni a bajt.

## Nagy telep, nagy gondok

Hiányolja a lakosság a postahivatalt, meg különösen azt, hogy nincs OTP a telepen. (Mind a kettő megépül és legkésőbb jövőre működni kezd.) Az OTP-re sokaknak van szüksége, nemcsak olyanoknak, akik lakásukhoz közel akarják elhelyezni takarékbetéjüket. A lakótelep lakói tekintélyes részének akár szövetkezeti, akár tanácsis lakásban él, havonta pénzügyi gondjai vannak. Törleszteniük kell az építkezési kölcsönt, vagy a lakáshasználati díjat, amit ugyan a szanált házakból átköltözöttek nem fizetnek, de általában nekik is, mint jóformán a többieknek mind, az új

Ügyszólván rohammunkában még két, százférőhelyes bölcsőde épül, az egyik a Frankovics telepen, de máris 345 csecsemő vár felvételle, és az új családok még egyre jönnek.

Az óvodai helyzet sem jobb, közel másfél ezer gyermeket helyhiány miatt el kell utasítani. Pedig a három 200 főre épült kék, piros és barna óvoda mindegyikébe 50–100 főnél többet vettek fel. Ezenkívül négy óvoda nyílt meg átépített és megfelelően berendezett 16 lakásban. A legújabb ezek közül májusban fogadja be az első picinyeket, egy háromemeletes ház négy szintjén helyezkedik el és 175 kisdednek lenne benne helye. Mégis, száznál alig többet vett fel eddig, mert nincs elég óvónő. A már dolgozó 161 óvónő közül is 60 képesítés nélküli. Még három, egyenként 200 gyerek befogadóképességű óvoda épül (az egyik a Frankovics telepen) és az ősszel meg is nyílik. A szükségóvodákra azonban akkor is szükség lesz, hiszen a most elkészülő lakások legnagyobb részét sokgyermekes családoknak adják.

Erre való tekintettel épül ugyan csak nagy gyorsasággal, hogy szeptemberre meg is nyíljon, Újpalotán és a Frankovics telepen is egy-egy 30 tantermes általános iskola a már meglevő három hasonló nagyságú, de túlszűfolt mellé. A hartyánkői két iskolának 1400 növendékét 63 tanulócsoporthban 72 pedagógus oktatja. A tanszemélyzet létszáma nem teljes, 12 állás még üres, s így délelőtt, délután valamennyi pedagógus szüntelenül dolgozik. A kavicskői iskolában teljes a 61 tanulócsoporthba osztott 1167 nő-

vendéket szintén két műszakban oktató tanszemélyzet és hasonló a helyzet a pattogóskői iskolában is. Felsőtagozatos tanároknak nincs nagy hiány, annál nagyobb az alsótagozatos tanítóknak.

Épül és az 1975–76. tanév elejére megnyílik Újpalotán a nyomda- és textilipari szakközépiskola. De ebben a városnyi városrészben, ha teljesen megépül, mintegy 62–65 000 embernek lesz otthona, feltétlenül szükség lenne gimnáziumra is. Ami a következő öt éves terv időszakánál előbb alig épül meg, ahogy csak akkor kerülhet sor a szakorvosi rendelőintézetre is.

Egyelőre azonban megépült egy szakosított körzeti orvosi rendelő, ahol több körzeti orvos és körzeti gyermekorvos látja el a járóbetegrendelést. Van abban fogorvosi rendelő, EKG és laboratórium is. Hasonló, másik rendelő építése már megkezdődött. Addig is, vagy esetleg azután is két, rendelőnek átalakított lakásban is fogadnak betegeket körzeti orvosok. A jelenlegi 15 körzeti orvosi állás közül az egyik betöltetlen, s az öt gyermekorvosi körzet egyike szintén gazdátlan. Jövő év végéig további négy felnőtt- és öt gyermekorvosi körzetet terveznek, persze, ma még nem tudni, valamennyit betölthetik-e. Akaratlanul felmerül az a gondolat, hogy ahol ennyi új lakás épül, néhányat miért nem juttatnak a hiányok megszüntetése érdekében pedagógusoknak, orvosoknak.

## A többség elégedett

Ha akad is panaszolnivaló Újpalotán, a lakosság megértő, tudja, hogy minden kezdet nehéz, nem varázspálcával egyetlen érintésére alakul ki egy lakótelep élete. Jóformán valamennyien örülnek a lakásuknak, jobb viszonyok közé kerültek, mint amilyenben azelőtt voltak. De minden újat és annak környezetét is meg kell szokni, abba pedig legalább két-három esztendő beletelik, még a városmaghoz és a munkahelyhez közelebb eső új lakótelepen is. Ismételjük: az újpalotaiak túlnyomó többsége elégedett és ennek az sem mond ellent, hogy a XV. kerületi tanácsnál eddig mintegy 500 újpalotai lakásigénylőt tartanak nyilván. Javarást fiatal házasságok, akik a szülőknél laktak azelőtt is és lakáskérélmüket már az ott illetékes kerületi tanácsnál is benyújtották.

A sok ezer beköltöző mellett akad néhány tucat elhurcolkodó. Lakásukat természetesen meghatározott ideig el nem adhatják, nem is adják el, hanem „elcserélik” nem mindig a belvárosba közelebb eső, de mindig korszerűtlenebb lakásra. Nincs összkomfortigényük, feltehető azonban, hogy lakáscseréjük más szempontból rejt számukra előnyöket.

Újpalotán egyetlen utat neveztek el személyről, és pedig Hevesi Gyuláról, a néhány éve elhunyt akadémikusról, 19-es veteránról. Utcanevek: Páskomliget, Sárffű, Kontyfa, Zsókvár, Erdőkerülő, Legénybíró. Van aztán Páskom, Kőrakás meg Nádastópark, továbbá Árendás, Hartyán, Szarvánád és Kavicskőz. Valamennyi az egykori dülök emlékét őrzi. Az utcasarkokról a név-, a kapuk felett pedig a házszámtáblák azonban még hiányoznak.

SZOKOLY ENDRE